

Maurizio Dardano: *Parliamo italiano?*

Knjiga ima 259 stranica i osam poglavlja koja obrađuju različitu tematiku. Izšla je iz štampe 1978. godine. Podnaslov je: *Storia, costume, mode, virtù e peccati della nostra lingua*. Prvo poglavlje (*Viaggio attraverso l'italiano degli ultimi cento anni*, str. 7—52) govori o tome koliko se talijanski jezik promijenio posljednjih sto godina. Dosta se izmijenio, osobito od drugoga svjetkog rata do danas: nove riječi, novi izrazi, riječi koje su promijenile značenje. Tehnički i naučni termini obogatili su jezik. Jezik je slijedio djelomično razvoj društva, prilagođavajući se novim situacijama i novim sadržajima no sporije od društvenih i socijalnih promjena. U školi se podučava na jeziku koji se razlikuje od jezika televizije. Novine imaju opet drukčiji jezik, teži, kompliciraniji i često nejasan. Pitanje koje treba da postavimo jest koji se jezik danas govori i piše u Italiji? Od koje se sociolingvističke prethodne situacije kretnulo? Najpogodniji sektor talijanskog pisanog jezika za usporedni studij sadašnjeg jezika i jezika prije sto godina jest dnevna štampa. Autor polazi od vremena ujedinjenja Italije i proučava povijest talijanskog jezika ne kao slijed ličnosti i stilističkih struja vezanih uz književnost, što nalazimo u gotovo svim knjigama koje se bave poviješću talijanskog jezika, nego kao povijest cijelog naroda na svim njegovim socijalnim i kulturnim stupnjevima. Autor uzima talijansku štampu od kraja 19. st. do danas, prelistava je, čita, analizira i uspoređuje s današnjom štampom da bi došao do razlika, da bi pokazao ono što je ostalo i ono što se promijenilo. Zaključuje da se tako može naći sigurna crta razvoja talijanskog jezika u posljednjih sto godina. Istodobno, to je način da se povijest talijanskog jezika toga razdoblja uključi u blisku povijest talijanskog društva. Kao polazna tačka za proučavanje suvremenog talijanskog jezika najčešće se uzima vrijeme ujedinjenja Italije, jer se od tog doba talijanski jezik polako širi na cijeli teritorij Italije i dobiva prednost prema dijalektima i idiolektima. I Tullio de Mauro u svojoj knjizi *Storia linguistica dell'Italia unita* (Bari, Laterza, 1963), koja proučava talijanski jezik u sociolingvističkoj perspektivi, govori o tom problemu. Jezično stanje u Italiji u doba njezina ujedinjenja vrlo je nepovoljno za književni jezik. Talijanski jezik, tj. književni fiorentinski jezik, koji se stoljećima afirmirao kao pisani jezik, u doba ujedinjenja Italije nepoznat je velikoj većini stanovništva. Samo 2,5% stanovništva tek ujedinjene Italije aktivno je upotrebljavalo taj jezik. Ostalo stanovništvo je govorilo različite i mnogobrojne dijalekte. Talijanski su jezik, uz dijalekt, poznavali samo oni koji su prošli redovno školovanje, a kad se uzme u obzir da je nepismenost u to doba bila goleme (na jugu zemlje 86% stanovništva bilo je nepismeno), malo je stanovništva znalo talijanski jezik. U to doba to je bio književni jezik koji je imao veliku tradiciju u poeziji i prozi, ali je bio manjkav u sferama svakidašnjeg života. Faktori koji su pomogli da se promijeni sociolingvistička situacija u Italiji su društveni: jedinstvena administracija, škola, štampa, radio i televizija, a osobito razvoj industrije, tehnike i društva u cjelini. Velike promjene u talijanskom jeziku vide se u posljednjem ratnom razdoblju. Jezik je postao moderniji i istodobno bliži narodu; moderniji u smislu da je prikladan za ideološke i političke teme, te da slijedi razvoj tehnološkog i naučnog napretka; bliži narodu jer se njegova upotreba mnogo

proširila u redove proletarijata. Karakteristično je za razvoj talijanskog jezika u posljednjih tridesetak godina da se razvijao u evropskim okvirima, i zajedno s ostalim evropskim jezicima pokazuje značajno prilagođavanje potrebama internacionalne komunikacije, osobito u vezi s trgovinom, ekonomijom i tehničko-naučnim napretkom. Ta težnja za internacionalnom komunikacijom ovisi najviše o utjecaju engleskog jezika SAD, zbog ekonomskog i tehnološkog utjecaja SAD u Evropi. U drugom poglavlju (*Le parole nuove*, str. 53—72) autor obrađuje mnogobrojne neologizme u modernom jeziku. Neki su već ušli u svakodnevnu upotrebu, znači prihvaćeni su u jeziku. Navodi mnoge neologizme na nivou leksika (*superfilm*, *privatizzare*, *lottizzare*, *lottizzazione*, *decolorare*, *decongelare*) i na nivou sintagme (*lotta di classe*, *area di parcheggio*, *ripresa in diretta*). U trećem poglavlju (*Tu speaking italiano*, str. 73—94) autor piše o posuđenicama. Najčešće se posuđuju elementi leksika (*bar*, *film*, *leader*, *exploit*, *lager*). Te posuđenice zadržavaju svoj izvorni oblik, dok neke druge mogu biti integrirane u jezik (kao *treno*, *bistecca*, *ingaggiare*, *mitraglia*). Za ta dva slučaja upotrebljavaju se i nazivi »ne asimilirane« i »asimilirane« posuđenice. Njemački lingvisti upotrebljavaju nazive *fremdwörter* i *lehnwörter*. Granica između tih dviju kategorija nije uvijek jasna. Neke riječi se upotrebljavaju u izvornome i u asimiliranom obliku, npr. *bleu* i *blu*, *gruyère* i *gruviera*, *purée* i *pure* ili *purea*. Prosječni govornik prepoznaje samo »ne asimilirane« posuđenice, ali nije u stanju prepoznati asimilirane posuđenice koje proučava povjesničar jezika. Poseban oblik posuđenica je lingvistički kalk. Autor razlikuje dvije vrste: 1. semantički kalk kada riječ A dobiva novo značenje od riječi B, npr. glagol *autorizzare*, koji je najprije imao samo značenje »rendere autorevole«, prema francuskom glagolu *autoriser* dobio je i značenje »dare il permesso«, i 2. prijevodni kalk kada se tvori složenica B, prevodeći doslovno elemente složenice A iz stranog jezika, a time se prihvaća, naravno, i značenje složenice A, npr. *grattacielo* prevodi englesku složenicu *sky-scraper*, a *lotta di classe* njemačku složenicu *klassenkampf*. I posuđenice i kalkovi su rezultat bilingvizma. Lingvistički kalk, svakako, pretpostavlja viši stupanj bilingvizma od posuđenica. Proučavati posuđenice i kalkove nekog jezika znači proučavati odnos naroda i kultura. Autor govori i o stranim riječima; one se citiraju samo u određenim situacijama i upotrebljavaju ih pojedinci i nisu integrirane u jezik. Zapravo proučavanje lingvističkog posuđivanja je interdisciplinarno. Osim lingvistike, obuhvaća više disciplina: povijest, sociologiju, antropologiju, arheologiju i druge. Mnogi pogrešno smatraju da je studij lingvističkog posuđivanja samo marginalno područje lingvistike. U četvrtom poglavlju (*Il quadro storico*, str. 95—128) autor daje povijesni okvir za sagledavanje problema: karakteristike vulgarnog latinskog iz kojega su se razvili talijanski jezik i ostali romanski jezici (a talijanski leksik proistječe najviše iz vulgarnog latinskog leksika), analizu lingvističkih slojeva koji su se dovezivali na latinsku leksičku osnovu (germanski, arapski, francuski, provansalski, španjolski i portugalski), glavne kulturne i društvene struje koje su obogaćivale talijanski leksik (francuski utjecaj u 18. st., engleski utjecaj u 18. i 19. st., utjecaj dijalekata, utjecaj tehničko-naučnog i društveno-profesionalnog jezika). Kao leksik autor razumijeva »skup riječi pomoću kojih članovi jezične zajednice međusobno komuniciraju«. Proučavanje leksika postavlja veće teškoće od proučavanja fonema i morfološko-sintaktičkih elemenata, jer je leksik otvoren sistem, a fonemi, morfološki i sintaktički elementi zatvoreni su sistemi. Ako promatramo današnji jezik, vidimo da se inventar riječi značajno mijenja, ali su u fonologiji, morfološkosti i sintaksi razlike minimalne. U povijesnoj perspektivi leksik je pod-

vrgnut stalnim i značajnim promjenama, stalno nastaju nove riječi, a neke stare se prestaju upotrebljavati. U petom poglavlju (*La lingua e la società*, str. 129—167) autor piše najviše o dijalektima. Uz već tradicionalno znanstveno proučavanje dijalekata sa sociolingvistikom je počelo proučavanje upotrebe dijalekata sa stajališta ambijenta u kojem se upotrebljava dijalekt, tko ga upotrebljava, u kojim prilikama, odnos dijalekta i standardnog jezika. Sociolingvistika je otvorila nove perspektive za proučavanje jezične povijesti i sadašnje jezične situacije. Na to polje istraživanja nastavlja se i jezično obrazovanje školske djece i omladine. Mnogobrojni dijalekti na području Italije proistječu iz vulgarnog latinskog kao i talijanski jezik, tako da i jezik i dijalekti imaju istu vrijednost u vezi s postankom, razvojem i funkcionalnošću upotrebe, samo se jezik širi na većem prostoru, a dijalekt u uskim granicama. Na području leksika jezik razvija više apstraktni i intelektualni vokabular te naučno-tehnički, dok dijalekt razvija tehnički vokabular koji se odnosi na svijet sela. Moderna sociolingvistika inzistira na funkcionalnoj jednakosti jezika i dijalekta. Karakteristika današnje jezične situacije je bilingvizam, tj. većina onih koji govore dijalekt lako prelazi iz dijalekta na jezik prema potrebi i situaciji, ovisno o tome kome se obraća. Svakako je vrlo zanimljiva autorova konstatacija da su omladinski i studentski protesti pisani ili izgovoreni većinom na dijalektu, kao spontanijem sredstvu izražavanja; npr. protestni napisi na zidovima Rimskog sveučilišta pisani rimskim dijalektom, istupi feministkinja rimskim i napoletanskim dijalektom, radnički protesti sardskim i kalabrijskim.

Zatim govori o oblicima oslovljavanja (*tu, voi, lei, ella* — od kojih su oblici *ella* i *voi* u opadanju, a *lei* je bio zabranjen za vrijeme fašizma), o jezičnim manjinama, o jezičnom snobizmu (izvještačenosti jezika koja proistječe iz želje za isticanjem, a koje je uvijek postojalo), o jezičnom bilingvizmu i o diglosiji (književni jezik nasuprot pučkome, govornom jeziku), o eufemizmu. Govori također o jezičnom odgoju i interesu koji lingvistika posvećuje tom problemu u sklopu *Società di linguistica italiana* — SLI — gdje je osnovana grupa koja se bavi proučavanjem i unapređivanjem jezičnog odgoja u talijanskim školama *Gruppo d'intervento di studio nel campo dell'educazione linguistica* — GISCEL). Kao plod tog interesa je antologija za škole *Parlare italiano* (Bari, 1972) koju je napisao T. de Mauro. Zatim obrađuje pitanje kakav jezik podučavati u školama; da li dati veću važnost govornom jeziku, aktualnim temama, novinskim člancima, tekstovima na radiju i televiziji. Šesto poglavlje (*I linguaggi settoriali*, str. 169—196) govori o novim riječima u tehničkom i zakonodavnom jeziku, jeziku privrede, zemljoradnje, sporta; zatim o riječima koje su poprimile novo značenje u jezicima struka, naučnom i tehničkom jeziku, književnoj kritici. Primjeri su mnogobrojni i obuhvaćaju posljednjih sto godina. U svakom slučaju, prijelazi iz jednoga sektora vokabulara u drugi uvijek su postojali pa postoje i danas. Sedmo poglavlje (*Quando parla l'onorevole quando urla il contestatore*, str. 197—228) govori o tome kako funkcionira i kakav je politički jezik, npr. intervju a što ga neki političar daje novinaru za televiziju ili neke novine. To je niz pitanja i odgovora, bez komentara, bez opisa, bez zaključka, bitan je sadržaj razgovora i jasnoća. I politički jezik ima više slojeva koji se dovezuje jedan na drugoga: najstariji sloj sadrži stalne riječi koje su nastale u doba stvaranja parlamentarnog sistema, francuske revolucije i živog političkog razvoja u 19. stoljeću. Drugi sloj su riječi iz svakidašnjeg jezika koje poprimaju političko značenje u određenim situacijama i praćene su nekim drugim riječima (npr. riječ *movimento* je iz svakidašnjeg talijanskog jezika, ali sintagma *movimento politico*, *movimento democratico*, *movimento di sinistra* su po-

litički izrazi). Treći sloj, površinski, najpodložniji je promjenama; to su riječi i izrazi političkog jezika koji još nisu ušli u dokumente, česti su u govornim porukama, ulaze u novinarski jezik i zasad su još predmet za polemiku. Politički jezik nije zatvorena tvorevina, on je otvoren raznim utjecajima iz bliskih područja, osobito jeziku ekonomije, prava i sociologije. Osmo poglavlje (*Curiosità della lingua*, str. 229—244) govori o etimologiji nekih riječi iz svakodnevnog jezika kod kojih je u toku razvoja bilo velikih promjena u značenju (npr. riječi *pneumatico*, *gomma*, *blue-jeans*, *droga*, *moneta*, *carosello*).

Zaključak koji možemo izvući čitajući knjigu jest to da se jezik dosta promijenio i da se danas govori drukčije nego što se govorilo prije sto godina, jer se društvo promijenilo i stalno se mijenja. Jezik se morao suočiti s promjenama u obnovljenom talijanskom društvu i s običajima poslijeratne Italije. Svaki nastavnik talijanskog jezika moći će u toj knjizi s raznovrsnom tematikom naći nešto što ga zanima i što će mu koristiti da dopuni svoje znanje o talijanskom jeziku.

Ivana Prijić-Niseteo

Naum Dimitrijević: *Zablude u nastavi stranih jezika*

II — prerađeno i dopunjeno izdanje, »Svjetlost«, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo, 1984, 203. str.

Gde se kriju stranputice u nastavi stranih jezika?

Metodika i metodologija nastave stranih jezika doživjele su i još doživljavaju brojne i velike promene koje se odražavaju u gotovo svim oblastima nastave jezika. Međutim, unatoč tim promenama, još uvek se u praksi, u samoj učionici, u nastavnim programima i planovima, kao i u udžbenicima stranih jezika po inerciji sreću, i to, nažalost, ne tako retko, zastarele i, u osnovi, pogrešne i neefikasne teorije, tehnike i metodi predavanja i učenja. Na stručnim skupovima i u stručnoj literaturi iz oblasti metodike nastave stranih jezika obično se govori i piše o onome šta je dobro i napredno, savremeno i celishodno, dok se retko pominju, i uopšte sagledavaju, pogrešna ali uvrežena verovanja i stranputice na kojima su nastavnici i pisci udžbenika stranih jezika, a samim tim i učenici.

O tim slabostima, lutanjima i zabludama u predavanju i učenju stranih jezika govori knjiga prof. Nauma Dimitrijevića *Zablude u nastavi stranih jezika* koja je po mnogo čemu izuzetna i, čini nam se, jedinstvena jer ne samo da ukazuje na zablude u različitim oblicima nastave stranih jezika, nego nudi i praktične, vrlo primenjive ideje i rešenja koja, naravno samo uz saradnju svih stručnjaka koji se bave pitanjima jezika, mogu naći svoje zasluženno mesto u praksi.

Ovo je drugo izdanje *Zabluda...* (prvo izdanje je izašlo 1979. godine), prerađeno i dopunjeno novim priložima, kao i novim i detaljnijim beleškama i uputama na literaturu.

Knjiga sadrži deset glava. Iako su teme priloga po problematici vrlo raznovrsne, povezuje ih jedna zajednička nit u čijoj osnovi leži — zabluda i odgovor na pitanje — kako je iskoreniti, ili bar ublažiti?

Prva glava, u kojoj svaki nastavnik stranog jezika može naći izuzetno praktična uputstva, nosi naziv »Zablude o učenju i predavanju stranih jezika«. Ovde su sistematski izložene i opisane zablude i prevaziđena i negativna mišljenja u oblasti metodike nastave stranih jezika, počevši od pogrešnih shvaćanja same metodike nastave kao naučne discipline, preko zabluda vezanih za kontrastivnu analizu maternjeg i stranog jezika učenika, jezičke laboratorije, jezičke veštine (razumevanje govora, govor, čitanje, pisanje, prevodenje), pa sve do zabluda koje se odnose na predavanje i učenje gramatike stranog jezika, na testiranje i analizu grešaka učenika, kao i na predavanje kulture naroda čiji se jezik uči.

Ostale glave koje su obuhvaćene i prvim i drugim izdanjem ove knjige predstavljaju osvrt na različite probleme i dileme od kojih se nekima, na žalost, ne posvećuje dovoljna pažnja ni među istraživačima i piscima udžbenika, ni među nastavnicima-praktičarima, pa čak ni među onima koji vode politiku nastave stranih jezika. To su sledeće teme: »Zastupljenost stranih jezika u osnovnim i srednjim školama« (s podacima iz 1981. godine, i kraćim pregledom i analizom činilaca koji utiču na izbor stranog jezika u školi i van škole — na institutima i radničkim univerzitetima), zatim »O značenju i upotrebi nekoliko termina« (pomenimo samo nedovoljnu preciznost značenja termina »maternji jezik« i »strani jezik«), »Neka opštepedagoška i metodska pitanja čitanja na maternjem i stranom jeziku« — gde autor insistira na metodologiji čitanja i razvijanju tzv. funkcionalne pismenosti, zatim tema »Osnovni metodski principi izbora književnih tekstova u nastavi stranog jezika« i tema »Odnos prezentiranja nove gramatičke i leksičke građe u udžbeniku stranog jezika«.

»Osnovni metodski principi izbora književnih tekstova u nastavi stranog jezika« analiza su nekih metodskih principa koje bi trebali uzimati u obzir pri izboru književnih tekstova u sklopu nastave stranih jezika, a koji se često ne poštuju prvenstveno zbog izostanka sistematske saradnje nastavnika, pisaca udžbenika i stručnjaka za književnost. Šteta što je ovaj prilog, u svom drugom delu, dostupan isključivo nastavnicima i piscima udžbenika engleskog jezika jer su svi književni primeri koji, po mišljenju autora, ispunjavaju uslove za uvođenje u udžbenik dati na engleskom, što je opet razumljivo, jer je prilog prvo i objavljen na engleskom jeziku u časopisu ELTI, 1974. godine.

Poslednja četiri priloga autorovi su referati sa simpozijuma i stručnih sastanaka i dobro je da su našli svoje mesto u drugom izdanju ove knjige, te čine njegovu dopunu. To su ove teme: »Savremeni pravci u metodici nastave stranih jezika i koncepcija udžbenika«, gde autor iznosi da udžbenik nije samo stvar inspiracije njegovog pisca, kako se obično misli, nego odraz naučnih saznanja i teorije učenja i predavanja stranih jezika, zatim »Teorija i metodika nastave prevodenja«, veoma zanimljiv prilog u kojem se opravdano zahteva posvećivanje veće pažnje *metodici* nastave prevodenja koja je bitna za savremenu nastavu prevodenja i mora se postaviti na čvrste naučne osnove jer predstavlja temelj za stručno obrazovanje budućih prevodilaca. Isto tako, metodici (i metodologiji) nastave elemenata kulture zemlje čiji se jezik uči takođe se ne ukazuje dovoljno pažnje, pa su neke sugestije u tom smislu našle svoje mesto u prilogu »O nekim metodskim problemima nastave kulture zemlje čiji se jezik predaje kao strani«.

Poslednja glava nosi naziv »Šta danas znači primena kontrastivne analize u nastavi stranih jezika«, gde se izražava autorova rezerva prema primeni kontrastivne analize u nastavi stranih jezika koja »u učionici«, u radu s učenicima može da »... vodi jednom novom vidu gramatiziranja — *učenju o jeziku*, tj. ne doprinosi *učenju jezika*«.

Posebna dragocenost ove knjige leži u »Bibliografiji« koja ne nudi samo naslove opštih dela iz metodike nastave stranih jezika, niti predstavlja samo literaturu kojom se autor služio radeći na knjizi. »Bibliografija« sadrži naslove značajnijih radova, časopisa i zbornika, rečnika i enciklopedija koji nastavnicima stranih jezika (i ne samo njima) mogu pružiti adekvatne informacije i proširiti njihovo stručno znanje. »Bibliografija« je sistematizovana i podeljena na četiri dela: I — Bibliografije, II — Rečnici i enciklopedije, III — Bilteni, časopisi i zbornici (jugoslovenski i strani) i IV — Izbor novijih dela iz metodike i primenjene lingvistike. U ovom poslednjem delu dat je izbor najnovije literature iz metodike i lingvistike, izbor literature na engleskome, ruskom i nemačkom jeziku. Nažalost, nedostaje i izbor literature na francuskom jeziku.

Izražavajući zadovoljstvo što su *Zablude...*, kao izuzetna literatura iz oblasti metodike nastave stranih jezika, ugledale svetlost dana, ostaje nam da se nadamo da ova knjiga neće ostati samo u svim okvirima teorije, nego da će se u najskorije vreme kompletno pretočiti u praksu i nastavnicima stranih jezika pomoći »u razvijanju savremenije i efikasnije metodologije nastavničkog rada«.

Zrinjka Glovacki-Bernardi

Wolfgang Klein: *Zweitspracherwerb, Eine Einführung*, Athenäum Verlag, Königstein/Ts., 1984.

Istraživanje usvajanja drugoga ili stranog jezika nema dugu tradiciju, dok naprotiv istraživanje podučavanja jezika, koje se logično temelji na istraživanju usvajanja jezika, ima dugu povijest i s nekoliko tisuća bibliografskih jedinica godišnje, jedna je od najplodnijih jezikoslovnih disciplina.

Do prije petnaestak godina javljala su se samo pojedinačna ispitivanja o načelima usvajanja drugog jezika, a samosvojnih, sustavnih teorija gotovo da i nije bilo. Ta se situacija u potpunosti izmijenila: danas jedva da se može dobiti uvid u brojne empiričke radove, a postoji i nekoliko pokušaja stvaranja općih teorija.

Kleinov je uvod nastao kao odraz takve situacije u istraživanju usvajanja stranog jezika. Ovakvo se stanje u istraživanju nametnulo i u koncipiranju poglavlja — knjiga je podijeljena u dva dijela, a načinom i slijedom izlaganja u potpunosti odgovara naznaci danoj u podnaslovu »uvod«. U prvom od spomenuta dva dijela objašnjavaju se važniji pojmovi i ukratko skiciraju najpoznatije teorije o usvajanju drugog jezika. U drugom se dijelu neki problemi usvajanja drugog jezika objašnjavaju iz *perspektive učenika*.

Zašto baš tako? Klein smatra da ova perspektiva ima dvije prednosti: prvo, omogućuje da se mnoge pojave objasne u sklopu psiholingvističkih istraživanja (npr. procesi razumijevanja i produkcije) i, drugo, problemi usvajanja

drugog jezika tako se mogu prezentirati na najprihvatljiviji način: svi smo bili ili smo još učenici.

Klein uviđa i nedostatke takva pristupa — sva je dosadašnja teorija usvajanja drugog jezika bila usmjerena uglavnom strukturalistički i procesualno.

U prvom se dijelu knjige, kao što je već rečeno, kritički obrađuju neke važnije teorijske postavke i sustavi koji se bave usvajanjem drugog jezika. Govori se o procesu usvajanja jezika, kako prvoga tako i drugoga, te se objašnjavaju bitne razlike između ta dva procesa; nakon toga se kritički razmatraju najpoznatije teorije o usvajanju drugog jezika (teorija identifikacije, kontrastivna hipoteza, Krashenova teorija, teorija varijeteta, teorija pidginiziranja).

U sklopu prvog dijela Klein objašnjava i osnovne pojmove usvajanja jezika. *Motiv* je zbir svih faktora koji usmjeravaju učenika na usvajanje drugog jezika (npr. socijalna integracija, komunikativne potrebe). *Sposobnost usvajanja jezika* realizira se u sklopu produciranja i razumijevanja. *Pristup* obuhvaća dvije bitne komponente: input i mogućnost komuniciranja. *Strukturom procesa* označuju se prije svega problemi sinhroniziranja sposobnosti i poznavanja drugog jezika te *brzina* tog procesa.

U drugom se dijelu objašnjavaju četiri osnovna zadatka koja se postavljaju pred onoga tko uči strani jezik: problem *analize*, *sinteze*, problem *uključivanja* i *usporedbe*. Učenik prima iskaz na stranom jeziku u nekoj situaciji, bilo prirodnoj bilo konstruiranoj, kao kompleksan slijed zvukova popraćen dodatnim, paralelnim informacijama. Njegova je prva zadaća da taj slijed zvukova raščlani, *analizira*, kako bi mogao odrediti značenjske jedinice. Sljedeći je zadatak koji se postavlja pred onoga tko uči strani jezik *sintetiziranje* jezičnih elemenata na različitim razinama, od glasovne do rečenične. Ispravno rješavanje tog problema pretpostavlja, naravno, poznavanje odgovarajućih pravila. Učeniku stranog jezika nameće se i problem *uključivanja* pojedinačnog iskaza u slijed informacija. Problem *uspoređivanja* postoji od početka usvajanja stranog jezika. U početku se svladava lakše, jer su razlike između poznatog i naučenog znatne. Kako se ta razlika svladava, uspoređivanje postaje teže — to je i jedan od najznačajnijih razloga stagniranja naprednog učenika u daljem usvajanju stranog jezika.

Tumačenje ovih poglavlja popraćeno je mnogobrojnim primjerima govornika kojima je njemački drugi jezik, prije svega stranih radnika na privremenom radu u SR Njemačkoj.

Kleinov uvod u usvajanje drugog jezika ne nudi recepte za učenje stranog jezika niti razrađuje neku sveobuhvatnu teoriju već ilustrira probleme kojima se tek treba podrobije, prije svega teorijski pozabaviti. Upravo zbog te nedogmatičnosti ovaj se uvod može preporučiti svakome tko se bilo teorijski bilo sasvim praktično, kao učenik, susreće s problemima koje nameće usvajanje stranog jezika.